

141. A lélek tétlensége a sötét éjszakában

Imádkozzuk a 70. számú éneket:

*Által szegve kezed, lábad, átvert tested roskad, bágyad,
Mezítelen tépett melled! Ó siratlak, ó öllelek!
Jézus, add, hogy Hozzád térjek, Veled haljak, Veled éljek.*

Legutóbb azt próbáltuk tanulmányozni, hogy Isten hogyan tevékenykedik a lélek sötét éjszakájában. Most pedig a lélek magatartását nézzük! Tétlenné kell tennie magát!

Szerzett szemlélődésnek nevezzük azt a szemlélődést, amelyre az ember a maga erejével törekszik. A lelkiélet mesterei beszélnek **belénk öntött szemlélődésről** is, amely Isten ajándéka. Ebben az imamódban ugyanis a lelket titokzatos, „misztikus” módon Maga Isten tanítja, oktatja, vezeti azáltal, hogy neki ajándékozza az Ő tökéletes szeretetét.

Keresztes Szent János erről azt tanítja, hogy ebben az imaszakaszban „**A lélek** pedig nem tesz egyebet, minthogy

1) **szeretettel figyel Istenre,**

2) **hallgatja Őt, és**

3) **magába fogadja az Ő világosságát és szeretetét,** anélkül hogy értené, mit is jelent ez a belé öntött szemlélődés. Ez ugyanis Isten szeretettel teljes Bölcsességének sajátos hatása a lélekre: már itt a földön **megtisztítja és megvilágosítja,** és ilyen módon készíti elő a Vele való szerető mennyei egyesülésre. Ugyanez a szeretettel teljes Bölcsesség tisztítja és világosítja meg majd az üdvözült lelkeket a mennyben.” (*A lélek sötét éjszakája*, 5. fejezet). A belénk öntött szemlélődésnek a jellemzője tehát az, hogy **a lélek befogadja Istent és engedi tevékenykedni Őt.**

1. **Hogyan érvényesül Isten tevékenysége az ember tétlenségében?** Úgy, hogy magához vonja figyelmünket; csendet teremt bennünk Igéjének meghallgatására; illetve képesít arra is, hogy szeretettel fogadjuk be Őt, mint megvilágosítónkat.

1.1) Ebben az imakapcsolatban tehát az Úristen az, Aki irántunk való szeretetével **magára vonja a lelkünk figyelmét.** Ez az **Istenre való figyelés,** Istenre hallgatás és Isten befogadása nem valami nagyfokú tevékenységet jelent, hanem inkább a rendelkezésre állást, a készséget. Amikor valaki tétlenné teszi magát, az nem azt jelenti, hogy nem csinál semmit, hanem azt, hogy nem tesz semmi olyant, ami elválasztaná Istentől, ami akadályozná az isteni Világosság, Bölcsesség és Szeretetbe fogadásában.

Az ember tevékenysége az aktív, vagyis a szerzett szemlélődésben olyan, mint a lobogó láng a tábortüznél: a lángok a magasba szökellnek, a szikrák szinte az égig emelkednek. A belénk öntött szemlélődésben pedig a lélek olyan, mint amikor a tűzben a vastag faág már a csendes izzás állapotában van, mert engedte, hogy beléhatoljon a hó, amely azután őt magát is tűzessé tette. Ez az izzás már nem ide-oda pattogó cselekvés, hanem csak békés eltöltődöttség a tűzzel. A sötét éjszakában a lélek – bár kezdi már befogadni Isten világosságát, de – még nem jutott el a szeretet csendes izzásának az állapotára, hiszen Isten most növeli benne az iránta való szeretet felgyulladásához szükséges hőmérséklet.

Keresztes Szent János tanítása alapján tehát most próbáljuk szeretettel figyelni Istent, ahogyan Ő a tüzes szeretetet adja, hogy majd lánggra lobbantsa a szívünket! Mélységes szeretettel figyeljünk Istenre! A lélek mélyén ilyenkor csend honol, mert az Istenre vágyódó lélek már lecsendesítette az Istentől elhúzni akaró gondolatait, gondjait és vágyait.

1.2) Ez a belső csend azért kell, hogy a lélek egyre jobban **meghallhassa** Isten szavát. Isten ugyanis szól, hiszen öröktől fogva örökké *kimondja Szavát, Aki az ő Fia* (vö. Zsolt 2,7). Ebben az Atya–Fiú kapcsolatban benne van az egymás iránti Szeretés is.

Az imádságban az Istenre figyelő lélek, az Istent szemlélő szív meghallja és befogadja ezt az isteni Szót. Isten ugyanis azért teremtett bennünket, hogy ebben az Ő örök isteni szentháromságos életében részesítsen. Hallgassuk az Atya szavát, amellyel mondja: *Szeretett Fiam!* (Lk 3,22). A Fiútól pedig megtanulhatjuk a gyermek stílusát, aki ezt válaszolja: *Atyám!* (Jn 17,1). *A megtestesült Ige nem szégyell bennünket testvéreinek hívni* (Zsid 2,13). Ezért a Mennyei Atyának ez az isteni

szava: – *Fiam!* – nekünk is szól. Az imádságnak csodálatosan mélységes élménye az, ha valaki megélheti ezt a szót, amelyet Isten neki mond: *Szeretett gyermekem!* Mi pedig mondjuk Istennek a gyermeki szívünkéből fakadó vallomásunkat: *Szeretett Atyám!*

1.3) Keresztes Szent János harmadik tanácsa: ne csak szeretettel figyeljünk Istenre, ne csak hallgassuk Őt, hanem **fogadjuk is magunkba Őt!** Amikor a lélek megélheti az imában, hogy Isten neki ajándékozza magát, akkor megéli azt, hogy Isten szent, végtelenül szent! Itt kezdődik – vagy jobban mondva – itt folytatódik a lélek sötét éjszakájának a lelket tisztító hatása, mert a végtelen Szentségnek ez a megélése rádöbbeníti az embert arra, hogy ő milyen nyomorult, és mennyire méltatlan a szent Istent befogadni.

Bizonyára volt már olyan élményünk, hogy étkezés előtt nem tudtunk kezet mosni, pedig igencsak ránk fért volna egy kézmosás. De a gyötrő kín, hogy mégis ennünk kell, mert különben még éhesebbek lennénk – rávitt arra, hogy nem steril, nem tiszta, nem megtisztult kézzel vettük magunkhoz az ételt. Ami a testnek ilyen gyötrelem, mennyivel inkább az a léleknek. A szent Istent hogyan merjük magunkba fogadni mi, akik **annyira rászorulunk még a tisztulásra?** Istennek ez a főséges önjajándékozása – amelyet a szemlélődés imájában önt belénk – egy másik gyötrelemes élményt is felszínre hoz a lélekben. A lélek ugyanis megéli azt, hogy Isten erős, végtelenül hatalmas és mindenható, de ugyanakkor saját magát gyengének érzi. Hányszor szeretett volna már túllépni önmagán, túllépni a hibáin, bűnein! Újra csak csetlik-botlik, roskadozik, a földre esik, ahelyett hogy a mennyszág felé szárnyalna.

2. Keresztes Szent János mondja, hogy „ennek a két végletnek (az Istentől jövő szentségnek és erőnek, illetve a lélek nyomorúságának és gyengeségének) a találkozása szinte a lélek megsemmisülését eredményezi, mivel az ember szégyelli magát egy-egy rossz cselekedete nyomán, és szinte el szeretne sülyedni.”

Istennek ezt a fenséges Szeretet-lényét az ember testi szemmel nem láthatja. Ezért nem fényes ragyogásban éli meg jelenlétét, hanem a sötétségben tapasztalja meg Őt, a Nagyot, a Fényest, a Nagyszerűt (Ady Endre: *Az Úr érkezése*), illetve a Szentet, az Erőst (Keresztes Szent János).

A léleknek ezt az élményét mondja Keresztes Szent János **sötét szemléletnek: A lélek nem világosan látja Istent, hanem fény nélkül.** Amikor megéli a maga nyomorúságát és gyengeségét, akkor megélheti Isten végtelen szentségét és mindenható erejét is. Ez az, amit az előbb az izzó parázshoz hasonlítottunk. Ezzel az élménnyel – amelyet Sienai Szent Katalinnak így fogalmazott meg: *Leányom, én vagyok a Minden, te a semmi!* – Isten kiégeti a rozsdát, a megkopottságot, a nyomorultságot és a gyengeséget a lélekből.

Ez a gyötrelem – tudniillik hogy az ember megéli

- 1) **a lelki kifosztottságot,**
- 2) **a lélek belső gyötreleit,**
- 3) **a léleknek szinte a megsemmisülését** – azt eredményezi, hogy a szenvedés által megtisztul: Isten tisztítja meg.

2.1) Keresztes Szent János szerint, ha **a lelki kifosztottság** állapota sokáig tartana, akkor az ember rövid időn belül, mintha kiszakadna a lelkéből, belehalna. Ezeket az érzéseket azonban Isten csak rövid ideig adja. Amikor ezek heves erővel jelentkeznek, az ember annyira elevenen éli meg a saját méltatlanságát Istennel szemben, hogy szinte megnyílván látja a poklot a maga számára. „Az, aki a földön ennyit szenvedett, rendszerint már nem kerül a tisztítóhelyre, vagy csak nagyon rövid időre, mivel ebben a sötét éjszaka szenvedésében egy óra alatt többet tökéletesedik, mint a tisztítóhelyen hosszú időn át” (*A lélek sötét éjszakája*, 2. és 6. fejezet). Ez nagyon nagy bátorítás!

2.2) **Ne féljünk a szenvedéstől, a lélek gyötrődéseitől, Isten tevékenységétől és a magunk tehetetlenségétől!** Merjük magunkat Isten előtt kicsinek, gyengének, vagyis gyermeknek elfogadni! Viseljük el, hogy kicsik vagyunk, illetve hogy gyermekek vagyunk. Tehetetlenek, mint a pólyás baba. Istenhez képest kisebbek vagyunk, mint a porszem hozzánk viszonyítva.

Ha elfogadjuk a kicsiny gyermek-tehetetlenség voltunkat a végtelen szent és nagy, erős Istennel szemben, ha ki merjük mondani neki: „Kicsi gyermek vagyok”, akkor megélhetjük azt is, hogy: „**Istennek vagyok kicsiny gyermeke!**”. Isten pedig az Ő örök Igéjét így mondja ki nekünk:

Kicsiny gyermekem, (te most már tudod, hogy' szeretlek én!) Hagyjuk, hadd járjon át ez az isteni szó! Ízlelgessük, mint a cukrot! Ez már nem keserű orvosság, hanem édes szirup, isteni gyógyszer. Ha újra meg újra befogadjuk Istennek ezt a vallomását – amelyet személyre szólóan csak nekünk mond, és Aki akár a hat milliárd embernek is egyedi megszólítással tudja mondani: *Kicsiny gyermekem!* –, akkor lesz erőnk elviselni a tisztába rakás gyötrelmeit, ahogyan az édesanya vagy az édesapa rakja tisztába kicsiny gyermekét. A pólyás babával szemben nekünk az a hallatlan nagy előnyünk, hogy mi tudatosan kommunikálhatunk a minket tisztogató Isten-Atyánkkal, Aki újra meg újra így szól nyugtatólag: *Kicsiny gyermekem!*

2.3) az ember szinte megéli a megsemmisülést .

– A lélek ebben a sötét éjszakában elmondhatja Jeremiás prófétával: *Olyan ember vagyok, aki átéltem a nyomorúságot haragjának vesszeje alatt. A sötétségbe vitt és vezetett, nem a világosságba. Egyedül ellenem emeli föl kezét újra meg újra, egész nap* (Siral 3,1.3). **De ha most még csak a megpróbáltatást éljük meg Isten szeretetéből, akkor is nyugodtak lehetünk, mert tudhatjuk, hogy jó kezekben vagyunk!**

– Vigasztalólag szól az Úr az Ó- és Újszövetség lapjaiból is: „*Fiam, ne kicsinyeld le az Úr fenyítését, és ne csüggedj el, ha korhol, mert megfenyíti az Úr, akit szeret, és megostorozza minden fiát, akit befogad*” (Péld 3,11.12; Zsid 12,6).

– Szent Pál így folytatja ezt a gondolatot: „*A fenyítés között is maradjatok állhatatosak! Isten úgy bánik veletek, mint fiaival. Melyik az a fiú, akit az apja meg ne fenyítene?*” (Zsid 12,7). Isten ezzel olyan reményt ad, amely feledteti a sötétséget, elfeledteti a nyomorúságot.

– A sötét éjszakában a Zsoltáros élményét is elmondhatja az ember: *Elnémulok, már nem nyitom ki ajkamat, mert Te vagy, Uram, Aki ezt végbevitted. Csapásaidat vedd le rólam, elpusztulok síjtó kezed alatt* (Zsolt 38,10.11).

De nem panaszkodik a lélek, hanem a gyermekek bizalmával viseli el, illetve vállalja el a megpróbáltatásokat. Hiszen a gyermek is tudja, hogy mennyi erőfeszítésre van még szüksége ahhoz, hogy szeretete megtisztuljon, növekedjék, és a jövőben életben is helyt tudjon állni. Meg kell értenünk tehát, hogy **az Istennel való egyesülés állapotának eléréséhez szükség van erre a sötét éjszakára. A tiszta szeretet egyesít ugyanis Istennel.** Arról a megtisztult szeretetről van szó, amellyel az ember már teljesen Isten akaratához ragaszkodik. Nem a saját érdekét keresi, amely valójában önszeretet, és ezért sohasem eredményezhet teljes boldogságot. A megtisztult szeretet azonban igazi örömmel töltheti el. A nekünk ajándékozott szeretet tudata valóban békét és örömet ébreszt, és erre a lelki öröme vágyódni teljesen jogos, hiszen ezt Isten ajándékozza.

De a lelki embernek ehhez sem szabad ragaszkodnia, tudniillik a szeretet érzése még nem Isten érzése, és nem az érzés egyesít Vele. **Nekünk pedig Istent kell szeretnünk,** és minden mást Őbenne. Más szóval: **függetlennel kell lennünk az örömtől is.** Erre a lelki megtisztultságra a magunk erejéből nem tudunk eljutni, de Isten segít, megszabadít, sötétségbe meríti az embert. Nem azért, hogy büntessen, hanem azért, hogy még inkább megtisztítson és szentté tegyen.

3. A lélek sötét éjszakájában tehát arról van szó, hogy az ember befogadja a szeretetet, amellyel az Úr őt magához vonja. Ebben **a szeretetben a teremtmény akarata teljesen Istenre összpontosul,** Istenhez ragadott állapotban él, Isten felé fordult életet él.

3.1) Az ember lényeges, passzív magatartása az, hogy **beleegyezik Istennek e tisztító cselekedetébe.** Amikor az isteni szentséget és nagyságot éli meg, akkor szenved amiatt, hogy még mindig ő a legfontosabb saját magának. **Istennel elébe tenni valamit vagy valakit: bűn!** A lélek megéli: „Én vagyok a legnagyobb bűnös, és a magam erejével soha sem juthatok el az Istennel való egyesülésre a tiszta szeretetben, ami miatt kilátástalanul gyöttrődöm”. Gyöttrődésének oka most nem a bűn elkövetése – mert azt a lélek már kerüli –, hanem az az élmény, hogy méltatlan Isten szeretetére. Meg van győződve arról, hogy az Úr őt így nem szeretheti. De itt jön Isten, aki nagyobb a szívünknel, Aki mégis szereti a lelket, és magához vonzza azt. A lélek enged ennek az isteni szeretetvonzásnak, s hajlandó mindent megtenni, illetve elvállalni Isten iránti hódolata és szeretete kifejezésére. Ez az Isten iránti hódoló megbecsülés a passzív, a befogadó szeretet első jele.

3.2) Második jele pedig az, hogy a lélek szenvedélyes szeretetre gyullad Isten iránt, Aki segíti az embert, hogy szabaddá váljon önmagától. Az Isten iránti szeretet ilyenkor már lefoglalja az

embert, s ezért **egy pillantást sem tud vetni saját magára, hanem csak Istent szemléli. Szeretetre gyullad Iránta.** Már nem önmagát szereti, hanem Istent. Mindent vállal, csak hogy az őt szerető Istennek a tetszésére legyen. Így halad előre, lassan emelkedik a szeretet lépcsőjén (vö. Keresztes Szent János: *A lélek sötét éjszakája*, 2. könyv, 18-20. fejezet).

Ezeket az üzeneteket a szívünk mélyébe befogadva, nem lehet csodálni, ha egyszer majd eljön az a nap, amikor Isten **fellobogtatja bennünk azt a szeretetet, amelyet Ő akart lángra gyújtani lelkünkben**, hogy ezzel a tökéletesen megtisztult szeretettel elvezessen a Vele való tökéletes egyesülés állapotába!

Befejezésül a 263. számú éneket imádkozzuk:

Uram, hiszlek és remélek, tiszta szívből szeretlek.

Vallom magam kereszténynek, hitelt adok mindeneknek.

Amit Krisztus hitén vallnak, mert mindezek Tőled vannak.

E szent hitben, reményiségben, szeretetben erősíts.